

2018-022

Archeologienota Poperinge Zwijnlandstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

9-7-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Poperinge Zwijnlandstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is 9256m² groot en heeft een onregelmatige vorm. Het grenst in het zuiden aan de Zwijnlandstraat. Momenteel is het zuidelijke deel van het plangebied in gebruik als weiland en deels moestuin met enkele bomen. Het noordelijke deel is met bomen begroeid. Er bevinden zich geen gebouwen binnen de grenzen van het plangebied.

Het plangebied is gelegen in een eertijds landelijke omgeving ten zuidwesten van de stadskern van Poperinge, langsheen de oude verbindingsweg met Cassel (deze gaat terug op een Romeinse weg). In 1777 was het terrein onbebouwd en deels in gebruik als landbouwgrond, deels als tuin/boomgaard. Een landwegel doorkruist het plangebied van zuidoost naar noordwest. De Zwijnlandstraat is op dat moment reeds aanwezig. In de 19de eeuw is het plangebied vermoedelijk volledig in gebruik als landbouwgrond, in het oostelijke deel is dan een gebouwtje aanwezig. De landwegel wordt ook nog steeds afgebeeld op de kaarten, deze verdwijnt in de 20ste eeuw, net als de bebouwing. WO I structuren zijn vermoedelijk niet te verwachten op het plangebied. In het laatste kwart van de 20ste eeuw raakt het noordelijke deel van het plangebied met bomen begroeid en krijgt het terrein zijn huidige uitzicht. De laatste 240 jaar lijken er geen grootschalige verstoringen te hebben plaatsgevonden. Het plangebied kent een uiterst gunstige landschappelijke ligging, op de top van een hogere rug tussen de Vleterbeek in het oosten en de Bommelaarsbeek in het westen, op matig natte zandleembodems. In het kader van de ontwikkeling van de gronden ten noorden van de Zwijnlandstraat zijn er recent enkele archeologische onderzoek uitgevoerd op aangrenzende gronden in het westen, en aan de overzijde van de Bommelaarsbeek. Telkens kwamen hierbij sporen uit meerdere periodes aan het licht, met de nadruk op bewonings- en begravingssporen uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. Sporen uit de bronstijd, middeleeuwen, nieuwe tijd en WO I waren echter ook aanwezig. In situ bewaarde steentijdsites werden niet aangetroffen, wel zijn meerdere artefacten aangetroffen als losse vondst of in jongere sporen. Twee recente opgravingen uitgevoerd op iets verder gelegen locaties bevestigen het beeld van een regio die sinds lang al is gefrequenteerd. De nabijheid van de beide waterbeken en de aanwezigheid van een oude weg zullen hier niet vreemd aan zijn. Voor het plangebied kan op basis van bovenstaande gegevens een gelijkaardige verwachting opgesteld worden: hoge verwachting voor sites met grondsporen uit diverse periodes, lage verwachting voor in situ bewaarde steentijd artefactensites. Er is geen specifiek risico op het aantreffen van oorlogsmunitie of sporen uit de Eerste Wereldoorlog aangezien deze zone zich achter het front bevond; wel moet er rekening mee gehouden worden dat de Zwijnlandstraat en de Casselstraat vermoedelijk druk gebruikt werd tijdens het oorlogsgebeuren en dat dit mogelijk resulteerde in het achterlaten van materiële resten op het plangebied.

Het plangebied maakt deel uit van een grotere verkaveling, die door diverse bouwheren wordt ontwikkeld. Deze archeologienota heeft enkel betrekking op de loten 64 tot en met 89 (deels), en een deel wegenis. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: rooien van de bomen, het bouwrijp maken van de percelen, aanleg wegenis en nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond. Algemeen kan uitgegaan worden van een verstoring tot 60cm diepte, met plaatselijk diepere ingrepen voor nutsleidingen en -voorzieningen en funderingen.

Het plangebied kent een hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de eertijds landelijke regio ten oosten van de stadskern van Poperinge. De reeds bekende kennis opgedaan door het onderzoek op de vlakbij gelegen gronden zal aangevuld of genuanceerd kunnen worden. De kosten-batenanalyse zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, aangezien de gronden pas definitief worden verworven en verkaveld onder de opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een omgevingsvergunning, en aangezien er nog heel wat bomen op het terrein staan.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van dit verder vooronderzoek met ingreep in de bodem worden hieronder behandeld.

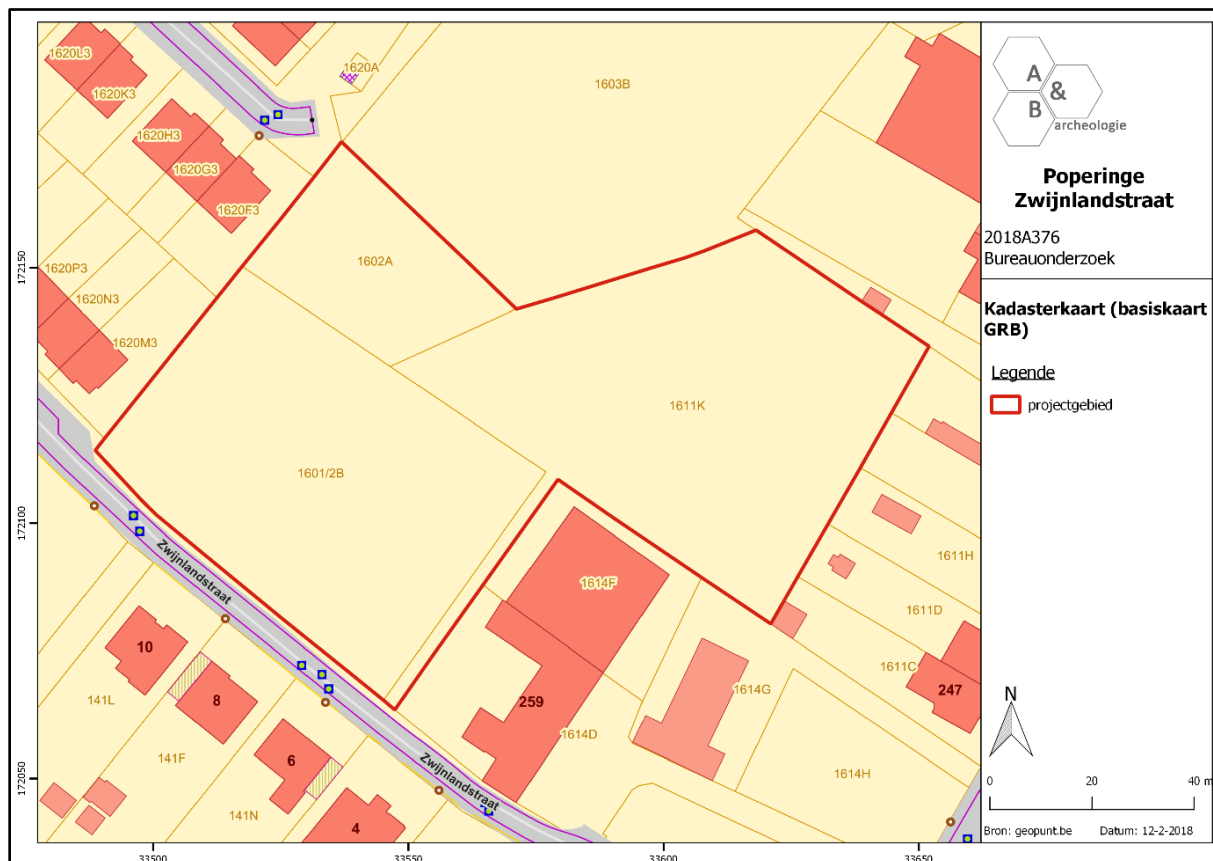
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Poperinge Zwijnlandstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 33488,7 en Y: 172063,45; X: 33652 en Y: 172174,67

Kadastergegevens: Poperinge, afdeling 1, sectie F, percelen 1602A, 1611K, 1601/2B

Het plangebied is 9256m² groot en komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er restanten terug te vinden van de bebouwing die op de 19de-eeuwse kaarten wordt weergegeven?
- Zijn er restanten terug te vinden van de landwegel die in de 18de en 19de eeuw van zuidoost naar noordwest over het plangebied liep?
- Kunnen de onderzoeksresultaten gekoppeld worden aan de opgravingsresultaten van het onderzoek op de percelen ten westen van het plangebied?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

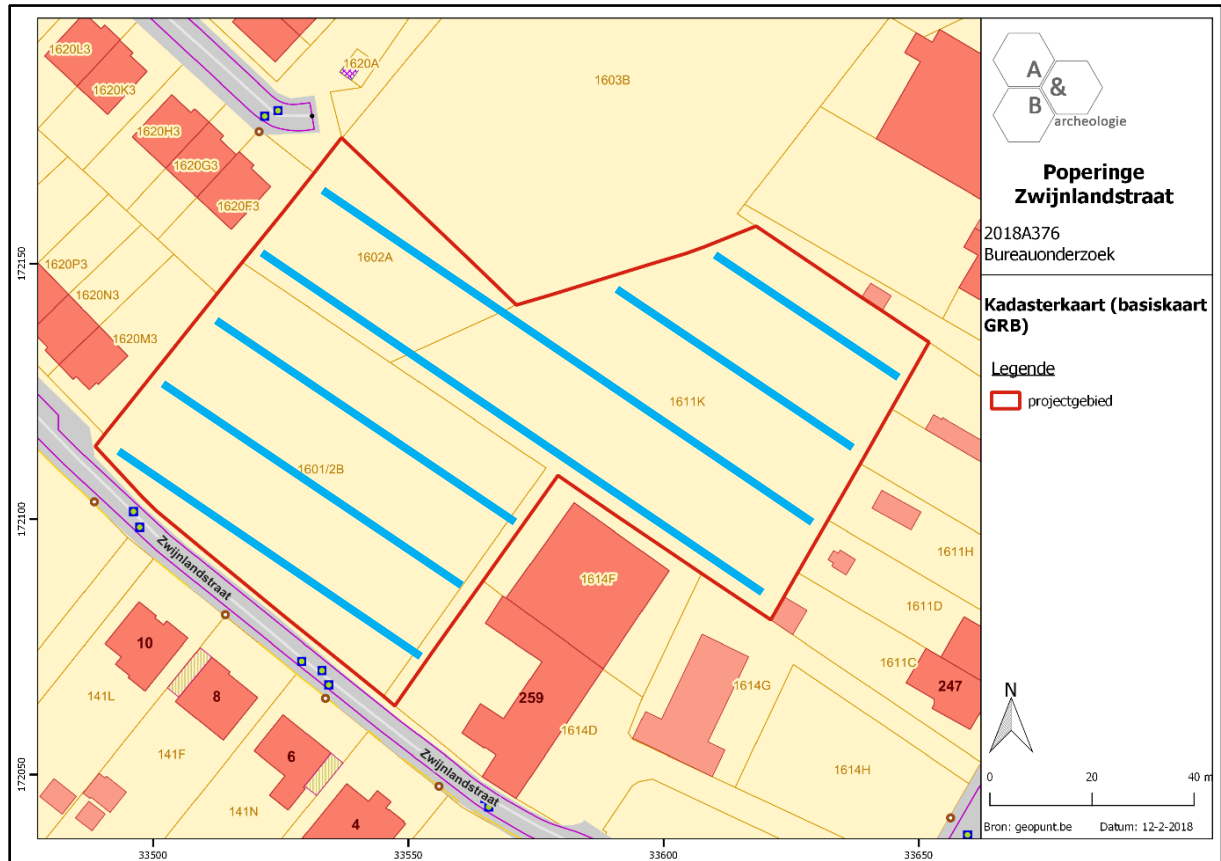
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn noordwest-zuidoost georiënteerd, dwars op de nabijgelegen waterlopen. Op die manier kan het hoogteverloop goed in kaart gebracht worden. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 926m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 231m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1157m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

- Randvoorwaarden

Vooraleer het proefsleuvenonderzoek van start kan gaan, dienen de bomen gerooid te worden. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat er bvb. geen boomstronken uitgetrokken worden. De stronken blijven staan, deze worden ook niet uitgefreesd. Op die manier wordt vermeden dat er ongedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De stronken kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.